

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטרסמער שליט"א

אב"ד נייטרא ב"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בכל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת ויגש תשפ"א

סימן ש"ז סעיף ט"ו - ט"ז (שיעור י"ד)

[שנה מ"ז - שיעור י"א]

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימיל Email יפנה אל:

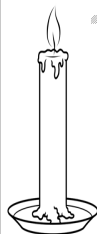
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

ALEXANDER KNOPFLER

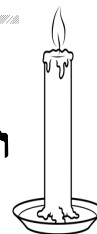
1564 - 48 STREET, BROOKLYN N.Y. 11219

TEL: (917) 755- 4864 • FAX: (718) 437- 3388

Email: igeres@yeshivanet.com

לע"נ מוה"ר אליעזר דוד בן יוסף ע"ה [עייטלין] נפטר י"ד ניסן ער"פ תשע"ה
ולע"נ הרה"ח הגה"צ ר' אלעזר מרדכי בן מוה"ר גדליהו אהרן קעניג זצוק"ל
מנהיג דחסידי ברסלב בעיה"ק צפת תובב"א - נלב"ע ביום כ"ג טבת תשע"ט לפ"ק

הלכות שבת

סימן ש"ז סעיף ט"ו-ט"ז [שיעור י"ד] / פרישת יוגש - שנת תשפ"א לפ"ק

דשטרי הדיוטות אף דאין כתב תחת התמונה עכ"ד. (וכ"כ הגר"ח בביאור יותר בסוף ספרו "טעמא דקרא") - אמנם בגדולי הפוסקים הנ"ל, ה"ה הפמ"ג ומאמר מרדכי וחמד משה, מפורש דתמונות לבד מותר. אולם כעת שנדפס (בשנת תש"ס) מכת"י הגהות (על הלבוש) ממוהר"א [אברהם] אזולאי ז"ל [בעל חסד לאברהם זקינו של החיד"א] מצינו שגם הוא כתב כן, וז"ל, "ואפילו לעיין בהם בצורות אסור, דלא גרע מכתב שתחת הצורה" עכ"ל, וזהו כדעת חזו"א הנ"ל (וא"כ צ"ע איך למדו תוספ' מזה לאותן מלחמות וכו'). ולהלכה יכולים להקל כדעת פמ"ג וסעייתו הנ"ל דמותר.

ד] אם הצורה הוא בתוך ספר של דברי תורה או מוסר או סיפורי צדיקים ויש שם צורות של בני אדם או בתים, כדי להנעים יותר הקריאה להקורא, נראה דמותר להסתכל על הצורה בשבת וגם לקרוא הכתב שתחתיו, כי הוא חלק מן הספר, וחלק מן המאמר אשר מותר לקרוא (וכ"כ מזהה אליהו בוכ"ש דף כ"ג), ולכן מותר לקרוא הכתב שתחת התמונות שבהגדה של פסח של ילדים. - ומה דתניא כאן דאסור איירי כשהוא צורה לעצמו עם כתב מתחתיו, ובכה"ג אע"ג שהוא צורה מעניני תורה, כגון "מלחמת דוד וגלית" (רשי"י הנ"ל) או כגון "עקידת יצחק ושאר מעשים" (ערוך ערך דיוקן, והובא בא"ר כאן), מ"מ אסור מפני שאינו בתוך הספר הבא ללמד, אלא הוא צורה לעצמו.

ה] ולפי כל האמור לעיל מבואר כי מה שיש כהיום גליונות [מאגעיזין] שמיוחדים לתמונות של אדמו"רים ונכתב מתחת כל תמונה ותמונה שמו של האדמו"ר מותר לראות התמונות ואסור לקרוא הכתב, כעין שכתב רש"י וערוך דגם תמונת מעשה דוד וגלית, ומעשה עקידה אסור. - [ואין לומר דדוקא תמונת אברהם ויצחק ודוד שאינו תמונתם האמיתי אסור, משא"כ אם הוא תמונה האמיתי מצדיקים, ורבי שלו, מותר, כעין סיפורי צדיקים, כי הוא בכלל (ישע"י ל' כ') "והיו עיניך רואות את מוריך". דזה אינו, כי פסוק הנ"ל קאי כשרואהו ממש (עיין עירובין י"ג ב') ולא תמונה שלו אף שהוא אמיתי, (ועוד דכידוע דכמה גאונים וצדיקים לא היה נוה להם כלל ענין של תמונות ואכמ"ל), וא"כ לא מסתבר דעדיף מתמונת עקידת יצחק דאסור, ולא אמרינן שהוא כעין סיפורי צדיקים]. - וזהו מעיקר הדין, ולמעשה נכון למנוע אף להביט על התמונה עצמו אם יש כתב תחתיו, אע"ג שאינו קורא הכתב כלל, וכמו שכתבנו לעיל, אבל אם אין כתב תחת התמונה מותר להביט על התמונה, כמ"ש בשבת לעיל דק"ל בזה כדעת המתירין. - ולפ"ז ה"ה בתמונות שמניחים על כותלי סוכה לשם נוי סוכה אסור לקרוא בשבת ויו"ט את הכתב שתחתיו, ומותר רק להביט על התמונה עצמו, אולם בחול המועד מותר אף לקרוא הכתב מתחתיו.

א] סעיף ט"ז - במס' שבת דף קמ"ט ע"א איתא, תנו רבנן כתב המהלך [פי' הכתוב] תחת הצורה, ותחת הדיוקנאות אסור לקרותו בשבת. - ופרש"י כגון בני אדם המציירים בכותל חיות משונות [זהו פי' של צורה], או דיוקנות של בני אדם של מעשים [זהו פי' של דיוקנאות שאינה רק צורה אחת אלא צורה של ב' בני אדם או יותר שעסוקין באיזה דבר] כגון מלחמת דוד וגלית, וכתבין תחתיה זו צורת חיה פלונית, וזו דיוקנית פלוני ופלונית, אסור לקרותו בשבת, שמא יקרא בשטרי הדיוטות, עכ"ל. והובא בשו"ע כאן - [ומש"כ ברש"י ושו"ע כותל וגו' הוא לאו דוקא כי כ"ש אם הוא על נייר דאסור].

ב] וביאורו של הלכה זו היא, שאין הצורה עושה את האיסור, כי צורה לעצמו מותר להסתכל בו בשבת [כמ"ש הפמ"ג (ש"א א"א ד) ומאמר מרדכי, וחמד משה (שם, ומציין בשעה"צ ש"א ז)], כי אין בו גזירה של שטרי הדיוטות כי אינו כתב, אלא קמ"ל דאסור לקרוא הכתב שתחת הצורה, ובאמת אפילו אם אין שם צורה ג"כ אסור [כמבואר מתוספ' דלהלן], אלא קמ"ל דאע"ג דעיקר מה שלפניו הוא הצורה והכתב הוא רק טפל, וגם הוא רק מעט, מ"מ אסור חז"ל וכ"ש אם יש שם רק הכתב לבד. - ועפ"ז דכאן באמת אסור אף בלא צורה מוכן מש"כ התוספ' (לעיל קמ"ז ב') "אותן מלחמות [שעברו מכבר] הכתובין, נראה לרבינו יהודה דאסור לעיין בהן [פ' לקרותן], דלא עדיף מהא דתניא כתב שתחת הצורה והדיוקנאות אסור לקרות בהן בשבת, עכ"ל, והובא בשו"ע להלן בסעיף ט"ז.

מה שכתוב לעיל כי על הצורה עצמו ליכא איסור ומותר להסתכל בו בשבת, זהו מעיקר ההלכה, מ"מ נכון למנוע מזה דיש לחוש שבשעה שיסתכל בתמונה יקרא גם הכתב שתחתיו, כי כן דרכו בחול, ודמי למש"כ היעב"ץ (סי' קס"ב) שלמדנו לעיל שכתב שאע"ג שקריאת העיתון מותרת כמו אגרת שלום, מפני שיש לו צורך לדעת החדשות, מ"מ אם יש בתוך העיתון מודעות בעניני מסחר "נכון לאוסרו לגמרי", ולא יקרא העיתון כלל עכ"ד א"כ ה"ה כאן מסתבר כן דאם יש כתב תחת התמונה יש למנוע מלהסתכל אף על התמונה עצמו, אע"ג שאינו קורא הכתב כלל. אבל אם אין כתב תחת התמונה מותר להסתכל על התמונה, כמ"ש לעיל.

ג] הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי שליט"א מעיד (כמ"ש בארהות רבינו ח"ג רל"ח) כי "החזו"א צוק"ל אסור לו להחזיק בתמונה בשבת ולהסתכל בה, וכן לאחיותיו בהסתכלן בתמונות של בני המשפחה בשבת אמר להן מרן החזו"א שאסור להסתכל בשבת בתמונות" ורבי חיים מפרש כי דעת החזו"א דזה בכלל גזירה

אמנם בגליון שכתוב בו דברי תורה או סיפורי צדיקים והנהגתם מותר לקרוא אף בשבת ויו"ט גם הכתב שתחת תמונות צדיקים, תמונת בית מדרש, ועיר, וכל כיוצ"ב, כמו שמותר לקרוא את המאמר שעליו סובב תמונה שהוא כמו שנתבאר לעיל.

[ו] **סעיף ט"ז** – הנה חז"ל חששו מאוד שלא יבוא אדם לקרוא שטרי הדיוטות בשבת דהיינו שטרי חשבונות ושטרי מסחר בשבת, ולכן אסרו כתבים שונים אף אותם שאינם שטרי הדיוטות ממש משום "גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות", ונפרט כאן ששה סוגים של כתבים לברר אם מותר לקרותם בשבת: א] כתבי תורה, כמובן שזה מותר ומצוה לכו"ע לקרותו בשבת. – ב] כתבי חשבונות ומסחר, אסור לכו"ע. – ג] אגרות שאדם כותב לאחר משלומו וממה שמתרחש אצלו, וכן עיתון [צייטונג] המספר מה שמתרחש בעולם, באלו נחלקו הפוסקים אם מותר לקרואו בשבת כדלעיל בסעיף י"ד - ד] כתבים על חכמות העולם, היינו ידיעות באיברי אדם, או בעלי חיים, וצמחים, וסדרי הכוכבים, וכל כיוצ"ב. נחלקו בו הפוסקים כמ"ש בסעיף י"ז. – ה] כאן בסעיף זה כתב השו"ע דאסור לקרות בשבת "מליצות ומשלים של שיחות חולין" ויש בכלל זה סיפורים שלא היו מעולם [הנקראים נאויל"ס או פיקשע"ן] אף שחיברו יהודי שומרי תו"מ. – ו] וכתוב בשו"ע כי ה"ה דאסור לקרות בשבת "סיפורי מלחמות" [שכבר עברו, היסטורי באק"ס]. ויש בכלל זה סיפורי חייהם של מלכים, שרים, גבורים, חכמי אומות העולם, או כל שום אדם, [הנקרא ביאגרעפ"ן]. ואין הבדל אם קורא אותו מפני שנהנה מקריאתו או מפני שצריך לדעת אותו כחלק הלימוד שבבית הספר בלימודי חול, בין כך ובין כך אסור לקרואו בשבת. – המקור לאיסור קריאה של כתבים הללו הוא רבינו יהודה שבתוספ' (דף קמ"ז ע"ב) ורבינו יונה (רא"ש כ"ג א') והם אסרוהו משום "גזירה שמא יקרא שטרי הדיוטות" ומקורם הוא "דלא עדיף מהא דתניא כתב שתחת הצורה והדיוקנאות אסור לקרות בהן בשבת" (שבסעיף ט"ו הנ"ל). – ויסוד כל זה הוא כי חז"ל אסרו לקרוא הכל בשבת חוץ מתורה ועניני עבודת ה', וי"א דה"ה ספרי חכמה, וי"א דה"ה מה ששמא יש לו בו צורך מיוחד לדעת המתירין לקרוא אגרות, אבל שאר כל הדברים אסרוהו וכמ"ש השו"ע הרב (סעיף כ"ב) "גזרו על כל כתב שלא לקרות בו בשבת, אע"פ שאין בו מחפצים האסורים [פי' חשבונות ומסחר] גזירה שמא יקרא שטרי הדיוטות".

[ז] אמנם אע"ג דאסור לקרוא "סיפורי מלחמות" ושאר אירועים שעברו מ"מ כל מה שכתוב בתנ"ך וספרי חז"ל פשיטא דמותר לקרואם בשבת. – וכן אע"ג דאסור לקרוא סיפורי חייהם של אנשים שונים כמ"ש לעיל, מ"מ סיפורי חייהם של צדיקים וגאונים, וסיפורים ואירועים של בני ישראל כיצד התנהגו בימי חייהם לתורה ומצות, הרי זה בכלל תורה ומותר ומצוה לקראם. – ולא עוד אלא אע"ג דאסור לקרוא "משלים" דהיינו סיפורים שלא היה מעולם [נאויל"ס - פיקשע"ן] מ"מ אם תוכן

הסיפור הוא מענין תורה ומצות ומסירות נפש, מותר, אבל אם הוא סיפור בעלמא ורק מערבים בו קצת עניני תורה ומצות, ואין זה עיקר הסיפור, כמו שעושים היום מחברי נאויל"ל באק"ס, אין זה מספיק ועדיין אסור לקרואם בשבת, אף שנתחברו ע"י יהודים שומרי תו"מ.

[ח] כהיום יש רבים ובפרט נשים שקורין בשבת מעגזיני"ס וביכע"ר בלי להבחין בין אחד לשני, לפי סדרי הלכות הנ"ל, ונסיון זה לא היה בזמן הקדום לפני שנתחדש מלאכת הדפוס, וגם אחר שנתחדש הדפוס אלא עדיין היה הדפוס והנייר ביוקר, כי עי"ז לא היה מצוי רק מעט מן המעט מספרים ומאמרים כאלו, ואם היו אחדים מהם היה קורין אותו פעם ופעמים בחול, ולא היה קשה כלל למנוע עצמו מלקרואם בשבת. ורק כעת שהדפוס והנייר זול, ומדפיסים ביכע"ר ובפרט מאגזיני"ן חדשים בכל שבוע ושבוע, ולא רק מין אחד אלא מינים ומינים שונים זה בכה וזה בכה, כל אחד מחפש להדפיס סיפורים ומאמרים שונים ומשונים לתפוס עין העם לקנותו ולקרותו, וימות החול אינו מספיק לקרותם, ומניחין רובם לשבת, וע"י החשק לקרוא ולקרוה נעלם מעיני רבים כי יש מהם שאסרוהו חז"ל בשבת, והמדקדקים יודעים להזהר ואשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו וגו' (ישעי' נ"ז ב). – ובפרט כהיום שמצוי לרוב ביכע"ר ואף מאגזיני"ן אשר מותר לקרואם בשבת כמבואר לעיל.

[ח] אולם אם קשה למנוע בני ביתו ממה שאסור לפי הנ"ל, יש קצת לימוד זכות בכל זה, והוא כי הרשב"א ר"ן וריטב"א (שבת דף קמ"ה ב') כולם הביאו בשם "תוספות" כי איסור קריאה הוא רק בקורא בפה אבל בקורא בעיניו לבד מותר, וכ"כ הרא"ש בשם "איכא רבוותא", והוא גם דעת רבינו שמואל [רשב"ם] המובא בראבי"ה (ביצה תשד"מ, ואור זרוע הל' יו"ט ס' שני"ה וכ"כ בהגמ"י פכ"ג דשבת ה"ט בשם רבינו ברוך) אמנם כל הראשונים הנ"ל [חוץ מראבי"ה] חולקים על שיטה זו, וכן נפסק בשו"ע סעיף י"ג (ובשועה"ר סעיף ל' על ענין שלפנינו) [אלא דבשו"ע סעיף י"ד מובא שיטת המתירים לסניף כשיש עוד טעם אחר להתיר ע"ש], לכן מעיקר הדין אין לסמוך על שיטה זו. – ועוד לימוד זכות להתיר כל זה הוא מדברי מג"א סי' ש"א ס"ק ד' [וכמו שביארו הפמ"ג שם] וכ"כ בשאילת יעב"ץ (סי' קס"ב) דאם יש לו תענוג מיוחד בזה לא אסרוהו, וצריך לדחוק מאוד כי כל מה שכתוב בראשונים וש"ע כאן איירי שאין לו תענוג מיוחד לזה, אבל כל האחרונים תמהו עליו וחולקים עליו (ומציון שעה"צ ש"א ס"ק ז'), לכן גם על זה מעיקר הלכה אין לסמוך עליו. – ועכ"פ גם מי שמקיל לעצמו בזה יזהר לכל הפחות שלא לקרוא כתבים כאלו בפיו, כדי שיהי עכ"פ ב' קולות ביחד, ולכן גם מי שמקיל לעצמו לקרוא סיפורים כאלו מה שפעמים האם קורא לילדה לפני השינה סיפורים המיוחדים לילדים, בזה יש ליזהר ביותר שיהי דוקא סיפור שיש בו עניני תורה ומצות דהרי היא מוציא הקריאה בפיו.

העולה מהנ"ל:

ח] אמנם בגליון שכתוב בו דברי תורה או סיפורי צדיקים והנהגתם מותר לקרוא אף הכתב שתחת תמונות צדיקים, תמונת בית מדרש, ועיר, וכל כיוצ"ב, כמו שמותר לקרוא את המאמר שעליו סובב תמונה שהוא כמו שנתבאר לעיל.

ט] עוד אסרו חז"ל לקרוא בשבת, והוא "משלים של שיחת חולין" ויש בכלל זה סיפורים שלא היו מעולם [הנקרא גאוויל"ם או פיקשע"ן] אף שחיברו יהודי שת"מ.

י] גם אסרו חז"ל לקרוא "סיפורי מלחמות" [שכבר עברו, הנקרא היסטערי באק"ם]. ויש בכלל זה סיפורי חייהם של מלכים, שרים, גבורים, חכמי אומות העולם, או כל שום אדם, [הנקרא ביאגרעפ"ן]. - חוץ מאלו שכתובים בתנ"ך ושאר כתבי קודש.

יא] ואין הברל אם קורא אותו מפני שנהנה מקריאתו או מפני שצריך לדעת אותו מפני לימודי חול שבבית הספר, דמ"מ אסור לקוראם בשבת.

יב] אע"ג דאסור לקרוא סיפורי חייהם של אנשים שונים כמ"ש לעיל, מ"מ סיפורי חייהם של צדיקים וגאונים, וסיפורים ואירועים של בני ישראל כיצד התנהגו בימי חייהם לתורה ומצות, הרי זה בכלל תורה ומותר ומצוה לקראם.

יג] וכן אע"ג דאסור לקרוא סיפורים שלא היה מעולם [גאוויל"ם] כנ"ל, מ"מ אם תוכן הסיפור הוא מענין תורה ומצות ומסירות נפש, מותר, אבל אם הוא סיפור בעלמא ורק מערבים בו קצת עניני תורה ומצות, ואין זה עיקר הסיפור, כמו שיש שעושים היום אסור.

יד] כהיום יש רבים ובפרט נשים שקורין בשבת מענינינ"ם וביכע"ר בלי להבחין בין אחד לשני, לפי כללי הלכות הנ"ל, ויש להזהירם על זה. ובפרט כהיום שמצוי לרוב ביכע"ר ואף מאגינין אשר מותר לקוראם בשבת כמבואר לעיל.

טו] ואם אי אפשר למונעם, יש איזה לימוד זכות להתירו כמו שהארבנו בפנים, מ"מ כל שאפשר אין לסמוך עליו, כי להלכה קי"ל כנ"ל.

א] חז"ל אסרו לקרוא בשבת כתב הכתוב תחת תמונה, כגון מעשה דוד וגלית, או עקידת יצחק, או בני אדם דעלמא, וחיות ועופות, וכיוצ"ב.

ב] לרוב הפוסקים אסרו חז"ל רק הכתב עצמו גזירה שמה יקרא גם כתבים של חשבונות ומסחר, אבל התמונה עצמו מותר לראות, אלא שנכון למנוע מזה דשמה יכשל ויקרא גם הכתב שתחתיו, ואם אם הוא תמונה ואין כתב תחתיו מותר לגמרי.

ג] וי"א כי גם תמונה לבד אסור, וכן מעיד הגר"ק שליט"א כי דודו "החזו"א וצוק"ל אסר לו להסתכל בתמונה בשבת, וכן לאחיותיו בהסתכלן בתמונות של בני המשפחה בשבת אמר להן החזו"א שאסור בשבת. - ולהלכה יכולים לנקוט ברוב הפוסקים המתירים כמ"ש לעיל.

ד] ספר או מאגעוין של דברי תורה או מוסר או סיפורי צדיקים ויש שם צורות של בני אדם או בתים, כדי להנעים יותר הקריאה להקורא, מותר להסתכל על הצורה בשבת וגם לקרוא הכתב שתחתיו, כי הוא חלק מן הספר, וחלק מן המאמר, אשר מותר לקרוא. - וכן תמונות בהגדה של פסח וכיוצ"ב.

ה] ומה דאסרו חז"ל כמ"ש לעיל איירי כשהוא צורה לעצמו עם כתב מתחתיו, ובכה"ג אע"ג שהוא צורה מעניני תורה, כגון "מלחמת דוד וגלית" או כגון "עקידת יצחק ושאר מעשים" אסור.

ו] ולפ"ז מה שיש כהיום מאגעוין שמייוחד לתמונות של אדמור"ם ונכתב מתחת כל תמונה שמו ושם עירו, אסור לקרוא הכתב אבל מותר לראות התמונות. - ולמעשה נכון למנוע אף להביט על התמונה, אם יש כתב תחתיו, אע"ג שאינו קורא הכתב כלל, דשמה יקרא הכתב, כמ"ש לעיל.

ז] אבל אם אין כתב תחת התמונה מותר להביט על התמונה דקי"ל כדעת המתירין כמ"ש לעיל. - וכל דין זה גם בתמונות שמניחים על כותלי סוכה לשם נוי סוכה. - אולם בחול המועד מותר אף לקרוא הכתב מתחתיו.

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בהלכות ברכת הפירות - סימן ר"ב סעיף ח']